

Sygn. akt III AUa 152/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 października 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Anna Polak
Sędziowie:	SSA Zofia Rybicka - Szkibiel (spr.) SSO del. Gabriela Horodnicka - Stelmaszczuk
Protokolant:	St. sekr. sąd. Elżbieta Kamińska

po rozpoznaniu w dniu 30 października 2014 r. w Szczecinie

sprawy Z. P.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

o przyznanie emerytury

na skutek apelacji organu rentowego

od wyroku Sądu Okręgowego w Gorzowie Wlkp. VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 7 stycznia 2014 r. sygn. akt VI U 1313/13

uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Gorzowie Wlkp. VI Wydziałowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

SSA Zofia Rybicka - Szkibiel SSA Anna Polak SSO del. Gabriela Horodnicka

- Stelmaszczuk

Sygn. akt III AUa 152/14

UZASADNIENIE

Decyzją z 2 października 2013 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział

w G. na podstawie przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych

w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.; dalej jako: rozporządzenie z 7 lutego 1983 r.) oraz art. 184 ustawy z dnia

17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.; dalej jako: ustawa emerytalna), odmówił ubezpieczonemu przyznania emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych,

z uwagi na nieudowodnienie 15-letniego okresu pracy w szczególnych warunkach, wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Organ rentowy wskazał, że na dzień 1 stycznia 1999 r. przyjął za udowodnione okresy: 25 lat ogólnego stażu ubezpieczeniowego, w tym 23 lata, 8 miesięcy i 8 dni okresów składkowych, 2 miesiące i 14 dni okresów nieskładkowych oraz okresy uzupełniające. Staż pracy w szczególnych warunkach wyniósł 6 lat, 4 miesiące i 25 dni. Organ rentowy stwierdził nadto, że nie uwzględnił jako okresu pracy w szczególnych warunkach okresu pracy od 24 lipca 1974 r. do 2 grudnia 1991 r. w (...) w S. na stanowisku kierowcy samochodu ciężarowego o masie powyżej 3,5 tony, ponieważ w świadectwie pracy za ten okres wykazano, że ubezpieczony pracował wówczas na stanowisku pomocnika stolarza, kierowcy, mechanika-kierowcy, więc z uwagi na wykonywanie pracy również jako mechanik i pomocnik stolarza, praca na stanowisku kierowcy samochodu ciężarowego stale i w pełnym wymiarze czasu pracy jest, w ocenie ZUS, wątpliwa, a nadto należałoby wykazać, w jakim wymiarze i w jakim okresie ubezpieczony wykonywał pracę kierowcy samochodu ciężarowego (a ponadto jakiego samochodu), a w jakim pracę mechanika i pomocnika stolarza. Organ rentowy poinformował jednocześnie, że nie dopuszcza w postępowaniu o ustalenie uprawnień do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach świadectw pracy lub zaświadczeń wydanych przez Archiwum z decyzji Wojewody, gdyż nie jest następcą prawnym zlikwidowanego zakładu pracy, a jedynie spadkobiercą dokumentów po takim zakładzie i może wydać tylko kserokopie dokumentów potwierdzających okresy pracy na podstawie posiadanej przez nie dokumentacji osobowej.

Ubezpieczony odwołał się od powyższej decyzji. Podniósł, że w okresie od listopada 1980 r. do 2 grudnia 1991 r. wykonywał pracę kierowcy samochodu ciężarowego marki (...) stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Nadmienił, że poczynił obecnie wiele starań, by otrzymać wymagane przez ZUS świadectwo pracy potwierdzające pracę w warunkach szczególnych. Nadto, na potwierdzenie powyższych okoliczności zawnioskował o przeprowadzenie dowodu z zeznań świadków.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania. Powtórzył argumentację zawartą w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji.

Wyrokiem z 7 stycznia 2014 r. Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zmienił zaskarżoną decyzję organu rentowego w ten sposób, że przyznał ubezpieczonemu prawo do emerytury od dnia 16 maja 2013 r.

Sąd I instancji ustalił, że ubezpieczony urodził się (...) Od 14 grudnia 1972 r. do 16 marca 1973 r. pracował w (...) w S. na stanowisku pomocnika stolarza. W tej samej spółdzielni ubezpieczony zatrudniony był w okresie od 24 lipca 1974 r. do 2 grudnia 1991 r. Na początku tego okresu zatrudniony był jako pomocnik stolarza i pracę tę wykonywał przez okres około 3,5 roku. Następnie pracodawca umożliwił mu podniesienie kwalifikacji i uzyskanie uprawnień kierowcy. Przez okres trzech lat Z. P. był kierowcą samochodu N.. Dnia 31 października 1980 r. Z. P. uzyskał uprawnienia do kierowania pojazdami ciężarowymi i od tej pory do końca zatrudnienia kierował samochodem ciężarowym marki J. o ciężarze powyżej 3,5 tony. Do jego obowiązków dodatkowo należały czynności związane z utrzymaniem samochodu, lecz nie był zatrudniony jako mechanik. W zakładzie był inny pracownik zatrudniony jako mechanik. Pracę kierowcy Z. P. wykonywał stale, w pełnym wymiarze czasu pracy i bez przerw w zatrudnieniu. Razem z nim pracowali T. Z. (w latach 1972-1992), która pracowała jako pracownik działu rachunkowości a następnie kadrowa oraz E. T. (w latach 1980-1991), który pracował jako garbarz, kierownik garbarni a przez 8-9 lat jako kierownik zaopatrzenia i zbytu i bezpośredni przełożony Z. P.. Dnia 31 października 1980 r. Z. P. uzyskał prawo jazdy kategorii C, a w roku 1988 - kategorii BE i CE.

Sąd I instancji zważył, że odwołanie okazało się uzasadnione. Analizując zebrany w sprawie materiał dowodowy Sąd Okręgowy uznał, że ubezpieczony wykazał, iż spełnia warunki do nabycia prawa do emerytury. Przywołując treść przepisu art. 184 ustawy emerytalnej podkreślił, że warunkiem nabycia uprawnień emerytalnych jest spełnienie przesłanki stażu przed dniem 1 stycznia 1999 r. Następnie wskazał, że za pracowników zatrudnionych w szczególnych

warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia (ust. 2 art. 32 ustawy). Wiek emerytalny, o którym mowa w ust. 1, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie których osobom wymienionym w ust. 2 przysługuje prawo do wcześniejszej emerytury, ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych (ust. 4 art. 32 ustawy). Dotychczasowymi przepisami były przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. nr 8 poz.43 ze zm.; dalej jako: rozporządzenie z 7 lutego 1983 r.). Zgodnie z treścią § 2 ust. 1 i 2 rozporządzenia z 7 lutego 1983 r., okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku. Okresy pracy, o których mowa, stwierdza zakład pracy na podstawie posiadanej dokumentacji, w świadectwie wykonywania prac w szczególnych warunkach.

Sąd Okręgowy stwierdził, że ubezpieczony nie legitymuje się świadectwami pracy w szczególnych warunkach. W takiej sytuacji obowiązkiem sądu było dopuszczenie wszelkich dostępnych dowodów i weryfikacja ich w ramach swobodnej oceny dowodów na okoliczność pracy ubezpieczonego w szczególnych warunkach. Jednak sąd podkreślił, że postępowanie przed organem rentowym sprowadza się do analizy dokumentacji zgromadzonej w aktach, jednakże ograniczenia dowodowe dotyczą wyłącznie postępowania przed organami rentowymi. Natomiast w postępowaniu sądowym dopuszczalne jest ustalenie charakteru pracy i jej okresów także w oparciu o inne dowody (por. uchwała SN w wyroku z 2.02.1996 r., II URN 3/95 OSNP 1996/16/239). Sąd Okręgowy wskazał, że w uchwale z 10 marca 1984 r. w sprawie III UZP 6/84, Sąd Najwyższy stwierdził, że okresy zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, przewidziane rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego oraz wzrostu emerytur i rent inwalidzkich dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U.

Nr 8, poz. 43) mogą być ustalane w postępowaniu odwoławczym także innymi środkami dowodowymi, niż dowód z zaświadczenia zakładu pracy (por. wyrok SN

z 4 sierpnia 1999 r., II UKN 619/98, OSNP 2000/11/439). Oceniając zebrany w sprawie materiał dowodowy sąd uznał, iż ubezpieczony wykazał, że pracował stale, w pełnym wymiarze czasu pracy i bez przerw w zatrudnieniu w okresie co najmniej od 31 października 1980 r. do 2 grudnia 1991 r. w warunkach szczególnych jako kierowca samochodu ciężarowego o ładowności powyżej 3,5 tony. W ocenie sądu okoliczność wykonywania pracy w szczególnych warunkach potwierdzili przesłuchani świadkowie: E. T. - przełożony ubezpieczonego oraz T. Z. -współpracownica. Świadkowie zgodnie zeznali, że w (...) w S. ubezpieczony pracował stale i w pełnym wymiarze czasu pracy jako kierowca samochodu ciężarowego o ładowności powyżej 3,5 tony. Sąd uznał, że zeznania świadków wzajemnie się uzupełniają i korelują ze stanowiskiem ubezpieczonego, stąd zasługują na uwzględnienie i dlatego dał im wiarę.

Sąd I instancji stwierdził, że stosownie do wykazu A działu VIII pkt 2 załącznika do rozporządzenia z 7 lutego 1983 r., do prac w szczególnych warunkach zaliczono, m.in. prace kierowców samochodów ciężarowych o dopuszczalnym ciężarze całkowitym powyżej 3,5 tony. Stąd należało uznać, iż praca ubezpieczonego w charakterze kierowcy w okresie od 31 października 1980 r. do 2 grudnia 1991 r. była pracą w szczególnych warunkach w wymiarze 11 lat, 1 miesiąca i 2 dni.

Sąd Okręgowy przyjął, że ubezpieczony osiągnął wiek emerytalny 60 lat w dniu (...), oraz że posiada wymagany staż emerytalny - okresy składkowe i nieskładkowe, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach (11 lat, 1 miesiąc i 2 dni oraz 6 lat, 4 miesiące i 25 dni uznane przez organ rentowy). Dlatego też sąd wyrokiem z dnia 7 stycznia 2014 r. zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał ubezpieczonemu prawo do emerytury.

Apelację od powyższego wyroku wniósł organ rentowy, zaskarżając rozstrzygnięcie w całości. Zarzucił wyrokowi błąd w ustaleniach faktycznych poprzez przyjęcie, iż ubezpieczony w sposób wiarygodny i niebudzący wątpliwości wykazał, że praca, jaką wykonywał w okresie co najmniej od 31 października 1980 r. do 2 listopada 1991 r. w (...) w S. była pracą w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze, wykonywaną stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, w rozumieniu rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. W uzasadnieniu apelacji organ

rentowy podniósł, że Sąd I instancji błędnie przyjął, że ubezpieczony w spornym okresie od 31 października 1980 r. do 2 grudnia 1991 r. pracował w warunkach szczególnych, stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Apelujący podkreślił, że z treści świadectwa pracy z dnia 6 września 1995 r. wynika, że ubezpieczony pracował w spornym okresie na stanowisku pomocnika stolarza, kierowcy, mechanika-kierowcy, a nadto otrzymywał premię regulaminową do 30% za remonty i 40% za jazdę. Organ rentowy zarzucił, że świadkowie zeznali, iż ubezpieczony pracował wyłącznie jako kierowca samochodu, jednakże nie mieli oni możliwości śledzenia zajęć ubezpieczonego, gdyż świadek T. Z. była pracownikiem rachunkowości, świadczyła pracę w zamkniętym pomieszczeniu. Nadto z uwagi na znaczący upływ czasu ich zeznania nie są precyzyjne i nie wyjaśniają kwestii spornych. Zdaniem organu rentowego, we wspomnianym świadectwie pracy wymienione stanowiska mechanik-kierowca nie są zapisem przypadkowym, lecz wskazują na faktyczny zakres obowiązków ubezpieczonego, bo dlaczego miał określoną tak wysoką premię za remonty. Zatem należy przyjąć, iż wykonywał on zarówno pracę na stanowisku kierowcy jak i mechanika. Organ rentowy podkreślił, że przedłożone świadectwo pracy jest potwierdzeniem czynności, jakie w tym okresie wykonywał pracownik, będąc poświadczeniem wiedzy wynikającym z dokumentacji, a która przeczy nieuzasadnionym twierdzeniom osób wspominających o nie dotyczących ich okolicznościach sprzed 30 lat. Zatem należy przyjąć, że ubezpieczony w spornym okresie wykonywał prace zarówno na stanowisku kierowcy jak i mechanika. Zdaniem organu rentowego, zaliczenie nieudokumentowanych okresów wykonywania pracy w szczególnych warunkach, stale i w pełnym wymiarze, dla celów uzyskania świadczenia emerytalnego, wymaga dowodów niebudzących wątpliwości, spójnych i wzajemnie się uzupełniających. Zasadniczo takie okresy stwierdza się odpowiednimi dokumentami wystawionymi przez pracodawcę, a tylko wyjątkowo zeznaniami świadków. To na ubezpieczonym ciążył obowiązek przedłożenia takich dokumentów. W związku z powyższym, organ rentowy wniósł o: uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania, ewentualnie o: zmianę wyroku i oddalenie odwołania ubezpieczonego.

Ubezpieczony w odpowiedzi na apelację wniósł o oddalenie apelacji oraz o zasądzenie od organu rentowego zwrotu kosztów postępowania. W ocenie ubezpieczonego, zgromadzony materiał dowodowy pozwala na przyjęcie ustaleń Sądu I instancji. Nadto podniósł, że jedyną podnoszoną w apelacji okolicznością jest wskazanie w świadectwie pracy ubezpieczonego kilku stanowisk pracy. W ocenie ubezpieczonego nie zasługuje również na uwzględnienie podnoszony przez apelującego zarzut, że zeznania świadków są niewiarygodne z uwagi na upływ czasu, gdyż dowód z zeznań świadków jest takim samym dowodem jak inne środki dowodowe, które podlegają ocenie sądu. Świadczyli jednoznacznie wskazali, że pamiętają jakiego rodzaju pracę wykonywał ubezpieczony. W uzasadnieniu podniesiono również, że nie można twierdzić, iż dokument jakim jest świadectwo pracy jest w 100% prawdziwy i przesądzający o przyznaniu świadczenia emerytalnego. Ponadto ubezpieczony podkreślił, iż zdarza się praktykowanie dla ochrony interesów pracodawcy, sytuacji wskazywania kilku stanowisk pracy w dokumentach dotyczących zatrudnienia, by móc zobligować pracownika do realizacji powierzonych mu prac.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego okazała się uzasadniona i doprowadziła do przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

Kwestią decydującą o prawidłowości rozstrzygnięcia w sprawie było ustalenie czy ubezpieczony spełnił przesłanki uzasadniające przyznanie prawa do emerytury

w wieku obniżonym w związku z pracą w warunkach szczególnych, których ocena winna zostać dokonana przez pryzmat regulacji przepisu art. 32 i 184 ustawy emerytalnej oraz przepisów rozporządzenia z 7 lutego 1983 r. Ponadto podkreślić trzeba, że zgodnie z § 19 rozporządzenia z 7 lutego 1983 r. przy ustalaniu okresów pracy w warunkach szczególnych, uwzględnia się również okresy takiej pracy (służby), wykonywanej przed dniem wejścia w życie rozporządzenia, zaś prace dotychczas zaliczane do I kategorii zatrudnienia w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 4 maja 1979 r. w sprawie pierwszej kategorii zatrudnienia wraz z załącznikiem (Dz. U. 1979 r. nr 13, poz. 86 i z 1981 r. nr 32, poz. 186, zwane dalej rozporządzeniem z dnia 4 maja 1979 r.), uważa się za prace wykonywane w szczególnych warunkach. Biorąc pod uwagę fakt, że ubezpieczony w spornym okresie zatrudniony był w spółdzielni

pracy, powołać się należy także na regulacje uchwały Nr (...) (...) z dnia 30 czerwca 1983 r. wraz z załącznikami (zwanej dalej uchwałą z dnia 30 czerwca 1983 r.).

Jakkolwiek w sprawie niesporne jest, że ubezpieczony miał ukończone 60 lat, nie przystąpił do otwartego funduszu emerytalnego i legitymuje się ponad 25-letnim okresem składkowym i nieskładkowym, to otwartą pozostała ocena czy w dacie 1 stycznia 1999 r. (w dniu wejścia w życie ustawy emerytalnej) legitymował się wymaganym ustawą stażem 15 lat pracy w warunkach szczególnych. W ocenie Sądu II instancji kwestii tej Sąd Okręgowy dostatecznie nie rozstrzygnął. Oparcie się na szczątkowej dokumentacji osobowej ubezpieczonego, wskazanej w uzasadnieniu wyroku (k. 30 akt sprawy): legitymacji ubezpieczeniowej i karcie obiegowej, a zasadniczo na zeznaniach świadków, bez poszukiwania dodatkowych źródeł dowodowych, spowodowało wydanie przedwczesnego rozstrzygnięcia w sprawie, która nie została doprowadzona do stanu nadającego się do definitywnego rozstrzygnięcia.

Sąd Apelacyjny podkreśla, że – jak wynika z orzecznictwa Sądu Najwyższego i sądów apelacyjnych – nie nazwa zajmowanego stanowiska, a zakres faktycznie wykonywanych czynności ma znaczenie przy ocenie, czy pracownik pracował

w warunkach szczególnych (por. wyrok Sądu Najwyższego z 8 czerwca 2011 r. I UK 393/10, Lex nr 950426, wyrok SA w Lublinie z 17 lipca 2011 r., III AUa 513/13, Lex nr 1335725, wyrok SA w Rzeszowie z 18 czerwca 2013 r. III AUa 267/13, Lex nr 1342366). Sąd Apelacyjny wskazuje, iż dla ustalenia, że dana osoba pracowała w szczególnych warunkach konieczne jest ustalenie przynależności resortowej pracodawcy oraz przyporządkowanie rodzaju wykonywanej pracy do którejś z prac wymienionych w wykazach rozporządzenia z 7 lutego 1983 r.

Sąd I instancji przeprowadził zbyt pobieżnie postępowanie dowodowe, zaniechał ustalenia okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy, przez co nie rozpoznał istoty sprawy, a zatem zaskarżone rozstrzygnięcie nie mogło się ostać. Sąd Okręgowy nie ustalił bowiem w sposób precyzyjny i niebudzący wątpliwości, czy charakter faktycznie wykonywanej pracy ubezpieczonego w okresie od 24 lipca 1974 r. do 2 grudnia 1991 r. w (...) w S., pozwala na zakwalifikowanie wyłącznie jako rodzaju pracy z działu VIII pkt 2 wykazu A rozporządzenia z 7 lutego 1983 r. - prace kierowców samochodów ciężarowych o dopuszczalnym ciężarze całkowitym powyżej 3,5 tony, specjalizowanych, specjalistycznych (specjalnych), pojazdów członowych i ciągników samochodowych balastowych, autobusów o liczbie miejsc powyżej 15, samochodów uprzywilejowanych w ruchu w rozumieniu przepisów o ruchu na drogach publicznych, trolejbusów i motorniczych tramwajów – z uwzględnieniem branżowego charakteru działalności wymienionego zakładu pracy – w szczególności nie ustalił, czy prace tam wykonywane można zakwalifikować jako prace „w transporcie i łączności” (dział VIII wykazu A).

Sąd Odwoławczy podkreśla, że w judykaturze Sądu Najwyższego wskazuje się jednomyślnie, że przewidziane w art. 32 ustawy emerytalnej, prawo do emerytury

w niższym niż określony w art. 27 tej ustawy wieku emerytalnym, jest ściśle związane z szybszą utratą zdolności do zarobkowania z uwagi na szczególne warunki

lub szczególny charakter pracy. Praca taka, świadczona stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy, przyczynia się do szybszego obniżenia wydolności organizmu, stąd też wykonująca ją osoba ma prawo do emerytury wcześniej niż inni ubezpieczeni. Prawo to stanowi przywilej i odstępstwo od zasady wyrażonej w art. 27 tej ustawy, a zatem regulujące je przepisy należy wyklądać w sposób gwarantujący zachowanie celu uzasadniającego to odstępstwo (por. wyrok SN z 5 maja 2009 r. I UK 4/09, Lex nr 509022). Podzielając takie rozumienie instytucji emerytury z art. 32 powołanej ustawy, należy stwierdzić, że wyłącznie takie czynności pracownicze, które są wykonywane w warunkach bezpośrednio narażających na szkodliwe dla zdrowia czynniki, kwalifikują pracę jako wykonywaną w szczególnych warunkach. Znaczące przy tym są stopień uciążliwości owych czynników oraz wymagania wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne i otoczenia.

Należy dodać, że z uwagi na wyjątkowość regulacji, wykonywanie pracy

w warunkach szczególnych nie może zostać tylko uprawdopodobnione, ale musi zostać wykazane w sposób niezbity i nie budzący jakichkolwiek wątpliwości. Zaliczenie nieudokumentowanych okresów składkowych do uprawnień lub wzrostu świadczeń emerytalno-rentowych wymaga zawsze dowodów nie budzących wątpliwości, spójnych i

precyzyjnych (por. wyrok SN z 9 stycznia 1998 r. II UKN 440/97, OSNP 1998/22/667). Istotne jest, aby na ich podstawie możliwe było pewne ustalenie przesłanki określonej w rozporządzeniu z 7 lutego 1983 r. (§ 2 ust. 1), to jest – że praca na tak określonym stanowisku, związanym ze szkodliwymi dla zdrowia czynnikami – była wykonywana w pełnym wymiarze czasu pracy i stale. Podstawowy dowód w tym zakresie stanowi zgromadzona dokumentacja osobowa pracownika, w szczególności świadectwo pracy, a także inne dowody (zeznania świadków, przesłuchanie strony). Świadectwo pracy wystawione przez pracodawcę traktuje się w postępowaniu sądowym jako dokument prywatny w rozumieniu art. 245 k.p.c., który stanowi dowód tego, że osoba, która go podpisała, złożyła oświadczenie zawarte w dokumencie (por. wyrok SN z 13 września 2011 r. I UK 107/11, Lex nr 1084700). Jeżeli zaś zachodzą wątpliwości co do stwierdzeń zawartych w świadectwie pracy, konieczne jest ich zweryfikowanie innymi dowodami, szczególnie dokumentami i dowodami osobowymi.

Sąd Odwoławczy wskazuje, że dział VIII wykazu A – załącznika do rozporządzenia z 7 lutego 1983 r., jak i dział VIII wykazu – załącznika do rozporządzenia z 4 maja 1979 r. dotyczą „prac w transporcie i łączności”. Przeporządkowanie określonych rodzajów prac do działów gospodarki dokonane w załączniku do powoływanego rozporządzenia nie jest przypadkowe. Wskazuje ono, z jakiego rodzaju szkodliwymi czynnikami oddziałującymi na organizm ma się do czynienia wykonując poszczególne rodzaje prac. Sąd Apelacyjny wskazuje w tym zakresie na stanowisko Sądu Najwyższego zawarte w wyroku z dnia 19 marca 2012 r. (II UK 166/11, Lex nr 1171002), zgodnie z którym, przyporządkowanie danego rodzaju pracy do określonej branży ma istotne znaczenie dla jej kwalifikacji jako pracy w szczególnych warunkach. Usystematyzowanie prac o znacznej szkodliwości i uciążliwości do oddzielnych działów oraz poszczególnych stanowisk w ramach gałęzi gospodarki nie jest przypadkowe, gdyż należy przyjąć, że konkretne stanowisko narażone jest na ekspozycję na czynniki szkodliwe w stopniu mniejszym lub większym w zależności od tego, w którym dziale przemysłu jest umiejscowione. Konieczny jest bezpośredni związek wykonywanej pracy z procesem technologicznym właściwym dla danego działu gospodarki.

Wspomniana wcześniej uchwała Nr(...) (...) z dnia 30 czerwca 1983 r. w § 3 wskazuje, że w umowie o pracę zakład pracy określa rodzaj, charakter i wymiar czasu pracy w szczególnych warunkach wykonywanej na stanowisku wymienionym w wykazie A i B do owej uchwały. Ponadto § 4 stanowi, iż zakład pracy prowadzi ewidencję stanowisk pracy, na których wykonywane są prace w szczególnych warunkach oraz odnotowuje w aktach osobowych okres wykonywania tych prac. Kolejne paragrafy uchwały określają, że okres pracy w szczególnych warunkach powinien być stwierdzony w zaświadczeniu wystawionym przez zakład pracy, na podstawie akt osobowych pracownika.

Sąd meriti nie poczynił wystarczających starań, by mógł zapoznać się z dokumentacją osobową ubezpieczonego z prawie 20-letniego okresu pracy w (...) w S., która to dokumentacja mogłaby być dowodem rozstrzygającym w sprawie, gdyż istnieje duże prawdopodobieństwo, że wskaże ona jednoznacznie poszczególne okresy pracy Z. P., w tym na stanowiskach pracy w szczególnych warunkach. Sąd Okręgowy co prawda ustalił, że prezesem i likwidatorem owej spółdzielni pracy jest B. C. zamieszkały w M. (k. 14 akt sprawy), jednak po zwrocie kierowanej do niego korespondencji z adnotacją „adresat zmarł”, sąd ten nie poczynił żadnych dalszych kroków, by ustalić gdzie może znajdować się dokumentacja osobowa ubezpieczonego, co umożliwiłoby zapoznanie się z jej treścią.

W świetle powyższych rozważań, w niniejszej sprawie, na podstawie zgromadzonego materiału dowodowego, w tym w szczególności szcątkowej dokumentacji i ogólnikowych zeznań świadków, Sąd I instancji nie mógł bez wątpliwości i precyzyjnie ustalić, że ubezpieczony w spornym okresie wykonywał pracę w rozumieniu działu VIII pkt 2 wykazu A - załącznika do rozporządzenia

z 7 lutego 1983 r. Nie ustalił bowiem tak istotnych okoliczności jak: zakresu

i przedmiotu działania spółdzielni pracy, w której pracował ubezpieczony przez okres prawie 20 lat, czy też profilu usług i produkcji. Sąd Okręgowy powinien zatem ustalić powyższe okoliczności, ponieważ dopiero wówczas możliwe będzie określenie, czy ubezpieczony pracował „w transporcie i łączności” wykonując czynności określone w pkt 2 działu VIII wykazu A.

Mając powyższe na względzie Sąd Apelacyjny doszedł do przekonania, że zgromadzony w toku postępowania przed Sądem I instancji materiał dowodowy nie pozwalał na poczynienie kategorycznych ustaleń w przedmiocie spełnienia przez ubezpieczonego przesłanki 15 lat pracy w warunkach szczególnych.

Sąd Apelacyjny wskazuje zatem, że Sąd Okręgowy, rozpoznając ponownie niniejszą sprawę, powinien poczynić odpowiednie kroki zmierzające do zebrania pełnego materiału dowodowego, a w szczególności winien:

- 1) zwrócić się do właściwego wojewody w celu uzyskania informacji o miejscu przechowywania dokumentacji osobowo-płacowej ubezpieczonego z okresu zatrudnienia w (...) w S., zawierającej pełną dokumentację o stanowiskach jakie zajmował ubezpieczony oraz wykonywanej przez niego pracy w szczególnych warunkach;
- 2) zwrócić się do K. R. S. w celu uzyskania informacji o miejscu przechowywania dokumentacji osobowej ubezpieczonego z okresu zatrudnienia w (...) w S., zawierającej pełną dokumentację, m.in. o stanowiskach jakie zajmował ubezpieczony oraz okresach wykonywanej przez niego pracy w szczególnych warunkach, a także celem ustalenia w jakim związku rewizyjnym owa spółdzielnia była zrzeszona;
- 3) zwrócić się do właściwego wydziału sądu o nadesłanie akt rejestrowych spółdzielni, w której zatrudniony był w okresie spornym ubezpieczony;
- 4) zwrócić się ewentualnie do KRS-u o nadesłanie informacji jak w pkt 3;
- 5) zwrócić się do Urzędu Miasta i Gminy w S. bądź do właściwego miejscowo Wydziału Komunikacji celem ewentualnego pozyskania informacji o ilości i typach samochodów ciężarowych zarejestrowanych przez Usługowo (...) w S. w spornych latach;
- 6) zobowiązać ubezpieczonego do poczynienia starań w celu ustalenia, w jakich archiwach znajdują się jego akta osobowe ze spornego okresu zatrudnienia;
- 7) zobowiązać strony do ewentualnego wskazania niezbędnych wniosków dowodowych (np. zwrócić się do organu rentowego o udostępnienie akt emerytalno-rentowych byłych pracowników (...) w S.).

Dopiero po zdobyciu powyższych informacji i dokumentów Sąd I instancji winien rozważyć, czy i w jakim zakresie przeprowadzić dowód z zeznań świadków, gdyż dopiero ta kolejność prowadzenia postępowania dowodowego pozwoli na dokładne ustalenie stanu faktycznego sprawy. W szczególności Sąd Okręgowy powinien uzyskać informacje za sporny okres o wielkości i strukturze zatrudnienia pracowników, rodzaju prac i charakterze wykonywanych czynności oraz wymiarze czasu pracy poszczególnych pracowników oraz ubezpieczonego. Nadto powinien zwrócić uwagę na możliwość zdobycia informacji przez strony, pozwalających uzupełnić zebrany materiał dowodowy o dokumenty źródłowe.

Sąd I instancji po dokonaniu powyższych ustaleń, winien odnieść je w szczególności do przyporządkowania rodzaju/rodzajów wykonywanej przez ubezpieczonego pracy na poszczególnych stanowiskach pracy do danej branży, wnikliwie analizując spółdzielczość pracy oraz charakterystykę rodzaju prac określoną w pkt 2 działu VIII wykazu A rozporządzenia z 7 lutego 1983 r.

Wskazywane powyżej istotne uchybienia i braki nie mogą zostać konwalidowane przez Sąd II instancji na etapie postępowania apelacyjnego. Sąd Odwoławczy doszedł do przekonania, że postępowanie dowodowe należy w całości przeprowadzić na nowo. Mając powyższe na względzie Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania i na podstawie art. 108 § 2 k.p.c. pozostawił temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach procesu w postępowaniu apelacyjnym.

SSA Zofia Rybicka - Szkibiel SSA Anna Polak SSO del. Gabriela Horodnicka

- Stelmaszczuk